

Powrotność do przestępstwa w latach 2009-2014

Część I.

W części I niniejszej publikacji przedstawiono informacje na temat powrotności do przestępstwa osób dorosłych w dwóch okresach: 2009-2013 i 2010-2014. Powrotność zdefiniowana została tutaj jako ponowne popełnienie przestępstwa co najmniej jeden raz w okresie pięciu lat od daty uprawomocnienia się wyroku.

Jest to pierwsze tego typu badanie, w którym analizie poddane zostaną wszystkie osoby powracające do przestępstwa tj. zarówno w ramach recydywy ogólnej, jak i recydywy szczególnej (specjalnej lub specjalnej wielokrotnej, zdefiniowanych w Kodeksie karnym odpowiednio w art. 64 § 1 i art. 64 § 2¹). W dotychczasowych publikacjach badano jedynie osoby skazane w trybie recydywy szczególnej, pomijając znacznie liczniejszą grupę osób skazywanych w łagodniejszym trybie.

Wykorzystane w analizie dane statystyczne pochodzą z bazy Krajowego Rejestru Karnego, czyli informacje dotyczą osób, wobec których sąd wydał prawomocny wyrok. Brane pod uwagę są zatem orzeczenia sądowe, a nie faktyczny stan w jakim skazany się znajduje tj. np. czy jest osadzony w zakładzie karnym czy oczekuje na osadzenie, czy karę już odbył. Informacje takie dostarczyłby zintegrowany system łączący dane statystyczne policyjne, sądowe i służby więziennej.

Program monitoringu powrotności do przestępstwa wdrożony został np. w Wielkiej Brytanii (Anglii i Walii). Innowacyjność programu polega na tym, że skazany opuszczający zakład karny otrzymuje ustawowy nadzór oraz włączony zostaje do programu resocjalizacji ukierunkowanej na readaptację społeczną. Informacje o osobie opuszczającej zakład karny automatycznie łączone są z informacjami z systemu policyjnego *Police National Computer (PNC)*, co pozwala ustalić, czy osoba, która wyszła na wolność nie popełniła kolejnego przestępstwa.

Obecnie w Polsce uzyskanie takiej wiedzy jest niemożliwe z uwagi na brak takiego zintegrowanego systemu, aczkolwiek kilkakrotnie były już prowadzone międzyresortowe rozmowy w przedmiotowym zakresie.

W tej części opracowania przedstawione zostały podstawowe dane liczbowe o powrotności do przestępstwa (w tym tablica zbiorcza – str. 5) odpowiadające głównie na pytania: jaki odsetek skazanych powraca do przestępstwa w ciągu 5 lat, po jakim czasie skazani ponownie popełniają przestępstwo i na jaką karę pierwotnie skazywani byli powracający do przestępstwa.

¹ Kodeks karny przewiduje trzy formy powrotności do przestępstwa (recydywy):

- recydywę ogólną
- recydywę specjalną
- recydywę specjalną wielokrotną

Recydywa ogólna jest to ponowne popełnienie jakiegokolwiek przestępstwa przez osobę już karaną i skazaną prawomocnym wyrokiem (brak prawomocnego wyroku wyklucza zaistnienie recydywy). W przypadku wymierzania kary z uwzględnieniem recydywy ogólnej sąd bierze pod uwagę ten fakt, jednakże orzeka karę w normalnym wymiarze przewidzianym w kodeksie dla danego rodzaju przestępstwa.

Recydywa specjalna zdefiniowana została w art. 64 § 1 k.k.:

Jeżeli sprawca skazany za przestępstwo umyślne na karę pozbawienia wolności popełnia w ciągu 5 lat po odbyciu co najmniej 6 miesięcy kary umyślne przestępstwo podobne do przestępstwa, za które był już skazany, sąd może wymierzyć karę przewidzianą za przypisane sprawcy przestępstwo w wysokości do górnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę.

Recydywa ta dotyczy zatem osób, które odbyły co najmniej pół roku wcześniej orzeczonej kary pozbawienia wolności i popełniły podobne przestępstwo umyślne w ciągu 5 lat od zakończenia tej kary.

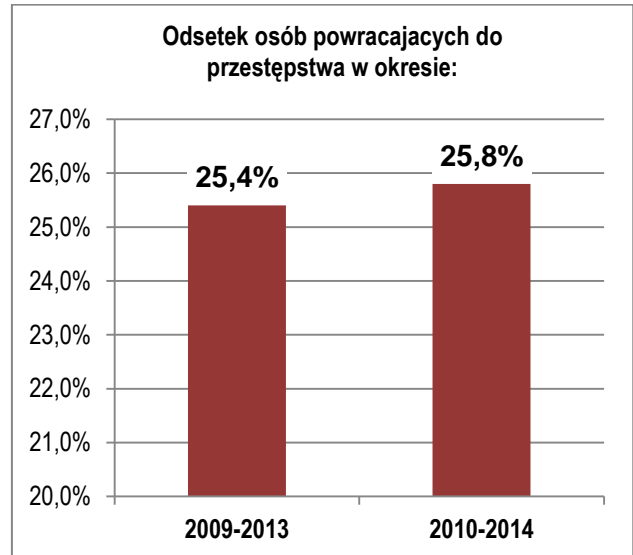
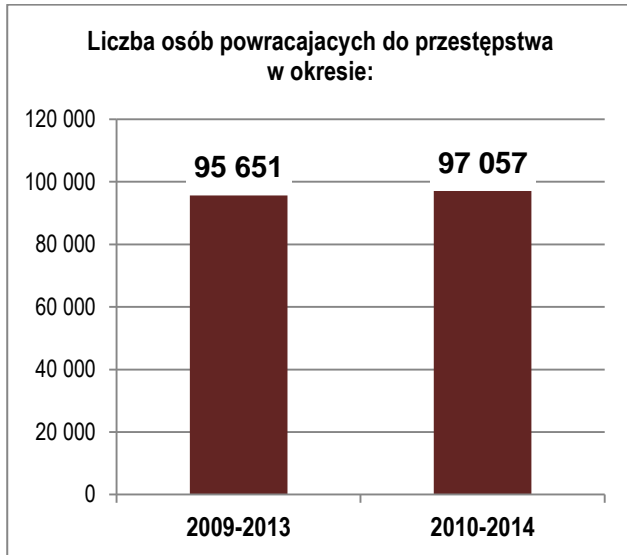
Recydywa specjalna wielokrotna opisana jest w art. 64 § 2 k.k.:

Jeżeli sprawca uprzednio skazany w warunkach określonych w § 1, który odbył łącznie co najmniej rok kary pozbawienia wolności i w ciągu 5 lat po odbyciu w całości lub części ostatniej kary popełnia ponownie umyślne przestępstwo przeciwko życiu lub zdrowiu, przestępstwo zgwałcenia, rozboju, kradzieży z włamaniem lub inne przestępstwo przeciwko mieniu popełnione z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia, sąd wymierza karę pozbawienia wolności przewidzianą za przypisane przestępstwo w wysokości powyżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia, a może ją wymierzyć do górnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę.

Recydywiści skazywani z zastosowaniem tego przepisu są to osoby, które już poprzednią karę pozbawienia wolności odbywali w warunkach recydywy, czyli że co najmniej dwa razy odbywali taką karę. Ta forma powrotności do przestępstwa dotyczy najcięższych przestępstw przeciwko życiu i mieniu.

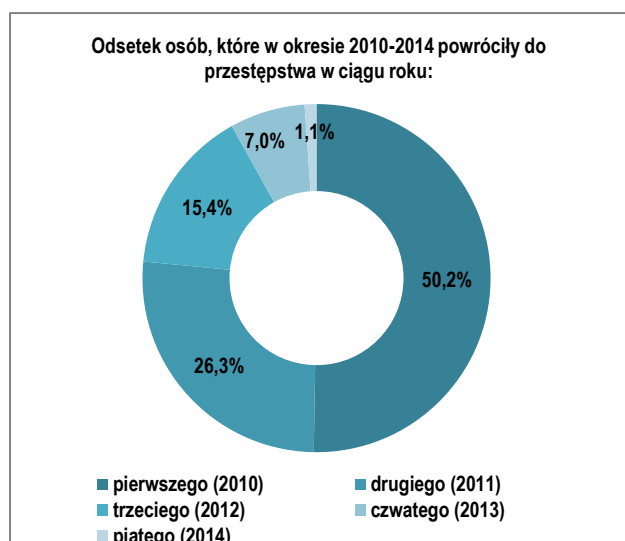
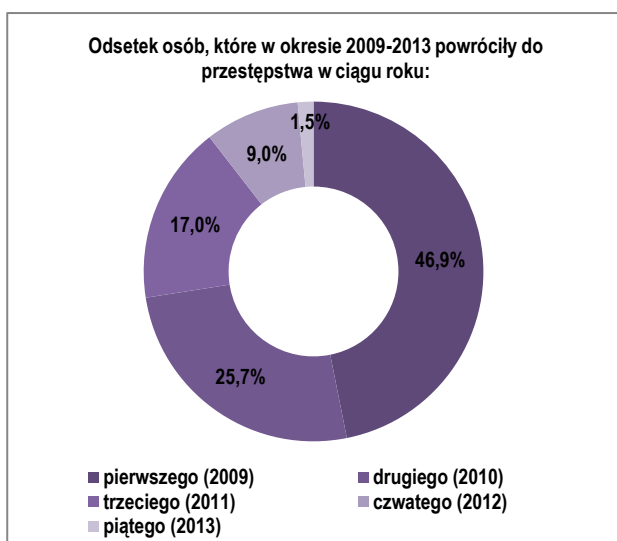
Według danych Krajowego Rejestru Karnego z ogólnej liczby 376 960 prawomocnie skazanych w 2009 r. osób dorosłych 95 651 popełniło jakiegokolwiek przestępstwo w ciągu kolejnych 5 lat, co stanowi 25,4% ogółu skazanych. Dla roku 2010 liczby te przedstawiają się odpowiednio: 375 980, 97057 i 25,8%.

Zatem liczba osób powracających do przestępstwa nieznacznie wzrosła w okresie 2010-2014 w porównaniu z okresem 2009-2013. Wzrost ten ukształtował się na poziomie 1,5%. Podobny (1,6%) wzrost odnotowano w odsetku (do ogółu skazanych) osób powracających do przestępstwa.

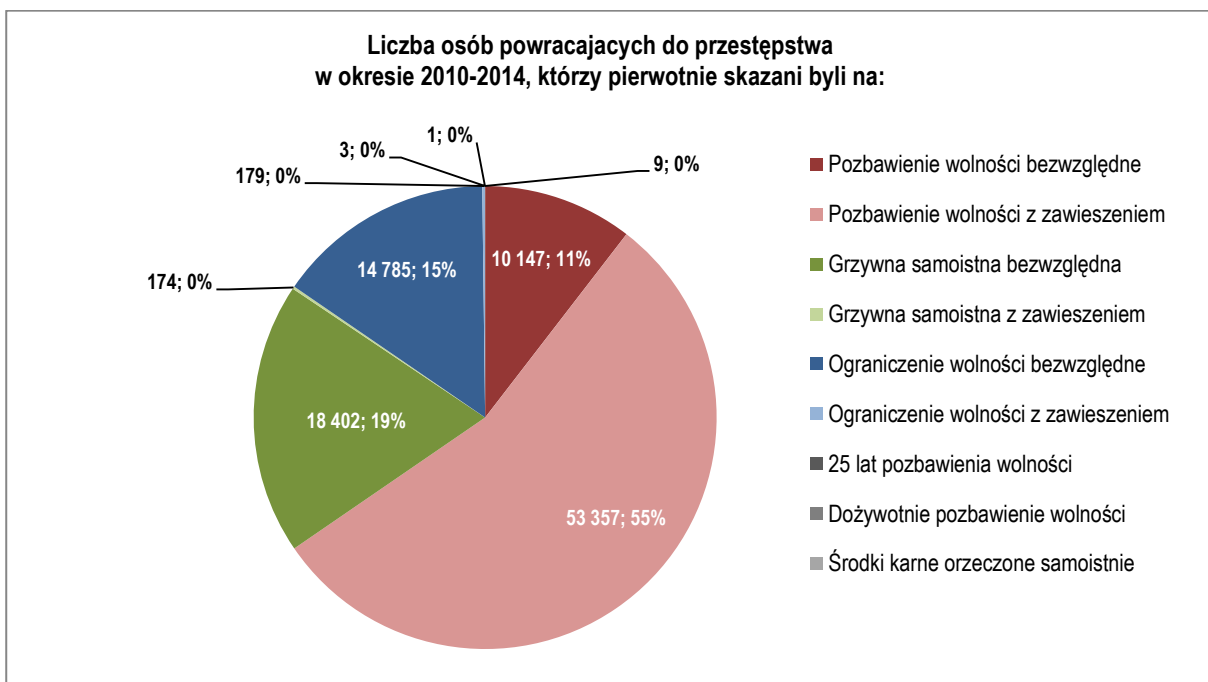
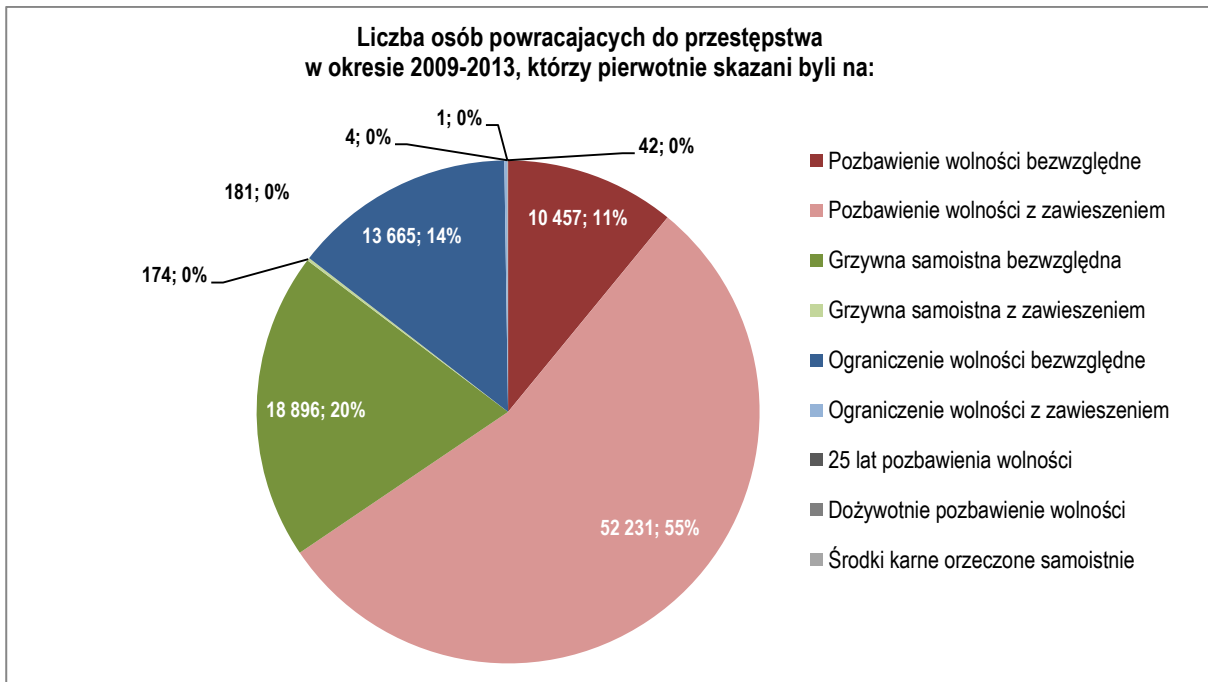

Badając pięcioletni okres powrotności do przestępstwa wyraźnie widać asymetrię w rozkładzie powrotności w poszczególnych latach - około połowy wszystkich ponownych przestępstw popełnianych jest w pierwszym roku po uprawomocnieniu się poprzedniego wyroku. Zasada ta dotyczy zarówno ogólnej liczby osób skazanych, jak i osób pierwotnie skazanych na karę pozbawienia wolności, ograniczenia wolności oraz grzywnę samoistną. Proporcje dla kar 25 lat pozbawienia wolności, dożywotniego pozbawienia wolności oraz środków karnych orzeczonych samoistnie, ze względu na małe wartości liczbowe, odbiegają od tej reguły.

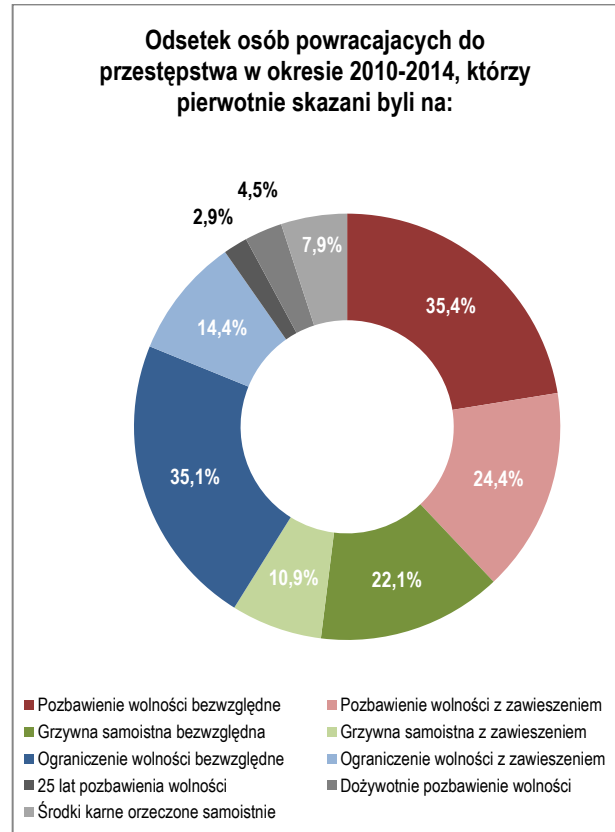
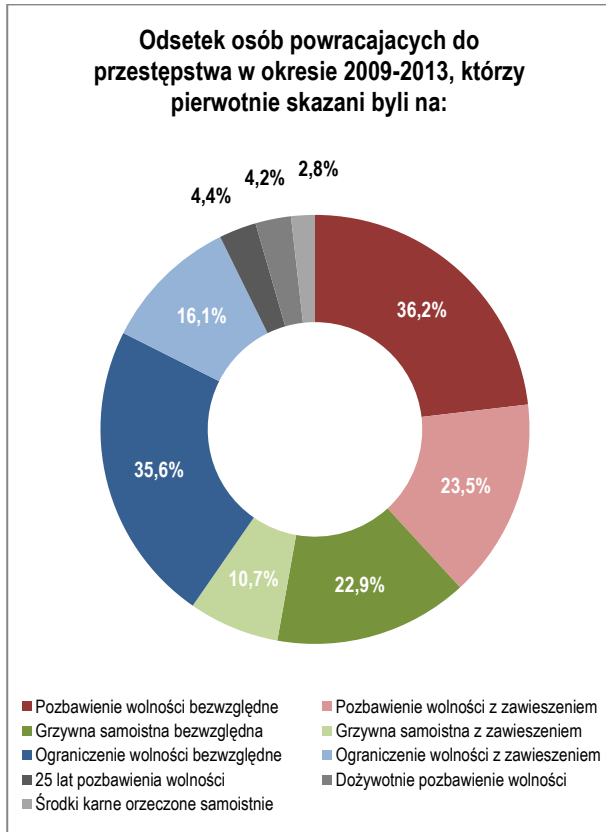
50,2% osób, wobec których w 2010 roku uprawomocnił się wyrok popełniło ponownie przestępstwo w tym samym roku, 26,3% w 2011 roku, 15,4% w 2012, 7,0% w 2013 i 1,1% w roku 2014.

Najliczniejszą grupę (w obu badanych okresach – po 55%) osób powracających do przestępstwa stanowili ci, którzy pierwotnie skazani byli na karę pozbawienia wolności z zawieszeniem. W liczbach bezwzględnych jest to 52 231 osób w okresie 2009-2013 i 53 357 osób w okresie 2010-2014. Około 20% recydywistów skazywanych było uprzednio na karę grzywny samoistnej bez zawieszenia, około 15% - na bezwzględną karę ograniczenia wolności i ok. 11% - bezwzględnego pozbawienia wolności.

Analizując odsetek osób powracających do przestępstwa według poszczególnych rodzajów nałożonych kar, zauważyć należy, iż najwięcej recydywistów stanowią osoby pierwotnie skazywane na karę bezwzględnego pozbawienia wolności i karę bezwzględnego ograniczenia wolności. W okresie 2009-2013 - 36,2% skazanych w 2009 roku na karę pozbawienia wolności w ciągu pięciu lat powróciło do przestępstwa. Dla kary ograniczenia wolności odsetek ten wyniósł 35,6%. Dla okresu 2010-2014 liczby te kształtują się odpowiednio – 35,4% i 35,1%.

Rzadziej powracają do przestępstwa osoby skazane uprzednio na karę: pozbawienia wolności z zawieszeniem - 23,5% w okresie 2009-2013 i 24,4% w latach 2010-2014; grzywny samoistnej bezwzględnej – odpowiednio 22,9% i 22,1%; ograniczenia wolności z zawieszeniem – 16,1% i 14,4% oraz grzywny samoistnej z zawieszeniem – 10,7% i 10,9%.

Osoby skazane na pozostałe rodzaje kar w znacznie mniejszym stopniu popełniają ponownie czyny karalne.

Tabl. 1. Powrotność do przestępstwa osób dorosłych z wyrokiem I instancji uprawomocnionym w 2009 r. i 2010 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Kara zasadnicza												
		pozbawienia wolności				grzywny samoistnej			ograniczenia wolności			25 lat pozbawienia wolności	dożywotnie pozbawienie wolności	środki karne orzeczone samoistnie
		ogółem	z tego:			ogółem	z tego:		ogółem	z tego:				
			bezwzględna	w zawieszeniu			bezwzględna	w zawieszeniu		bezwzględna	w zawieszeniu			
2009														
w liczbach bezwzględnych														
Prawomocnie skazani ¹ w 2009 r.	376 960	251 500	28 859	222 641	84 305	82 686	1 619	39 549	38 428	1 121	90	24	1 492	
Osoby, które w latach 2009-2013 powróciły do przestępstwa²	95 651	62 688	10 457	52 231	19 070	18 896	174	13 846	13 665	181	4	1	42	
Osoby, które powróciły do przestępstwa w roku:	pierwszym (2009)	44 819	30 037	3 687	26 350	8 365	8 272	93	6 389	6 285	104	0	0	28
	drugim (2010)	24 607	16 089	2 607	13 482	4 923	4 873	50	3 580	3 533	47	3	1	11
	trzecim (2011)	16 266	10 428	2 427	8 001	3 469	3 450	19	2 366	2 351	15	1	0	2
	czwartym (2012)	8 571	5 300	1 478	3 822	1 962	1 951	11	1 308	1 294	14	0	0	1
	piątym (2013)	1 388	834	258	576	351	350	1	203	202	1	0	0	0
w odsetkach														
Prawomocnie skazani ¹ w 2009 r.	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
Osoby, które w latach 2009-2013 powróciły do przestępstwa²	25,4%	24,9%	36,2%	23,5%	22,6%	22,9%	10,7%	35,0%	35,6%	16,1%	4,4%	4,2%	2,8%	
Osoby, które powróciły do przestępstwa w roku:	pierwszym (2009)	46,9%	47,9%	35,3%	50,4%	43,9%	43,8%	53,4%	46,1%	46,0%	57,5%	0,0%	0,0%	66,7%
	drugim (2010)	25,7%	25,7%	24,9%	25,8%	25,8%	25,8%	28,7%	25,9%	25,9%	26,0%	75,0%	100,0%	26,2%
	trzecim (2011)	17,0%	16,6%	23,2%	15,3%	18,2%	18,3%	10,9%	17,1%	17,2%	8,3%	25,0%	0,0%	4,8%
	czwartym (2012)	9,0%	8,5%	14,1%	7,3%	10,3%	10,3%	6,3%	9,4%	9,5%	7,7%	0,0%	0,0%	2,4%
	piątym (2013)	1,5%	1,3%	2,5%	1,1%	1,8%	1,9%	0,6%	1,5%	1,5%	0,6%	0,0%	0,0%	0,0%
2010														
w liczbach bezwzględnych														
Prawomocnie skazani ¹ w 2010 r.	375 980	247 474	28 688	218 786	84 858	83 261	1 597	43 409	42 167	1 242	103	22	114	
Osoby, które w latach 2010-2014 powróciły do przestępstwa²	97 057	63 504	10 147	53 357	18 576	18 402	174	14 964	14 785	179	3	1	9	
Osoby, które powróciły do przestępstwa w roku:	pierwszym (2010)	48 818	32 208	3 895	28 313	8 905	8 808	97	7 701	7 603	98	1	0	3
	drugim (2011)	25 479	16 584	2 513	14 071	4 963	4 915	48	3 928	3 879	49	0	1	3
	trzecim (2012)	14 959	9 683	2 267	7 416	3 055	3 035	20	2 219	2 203	16	1	0	1
	czwartym (2013)	6 751	4 329	1 260	3 069	1 430	1 423	7	990	975	15	0	0	2
	piątym (2014)	1 050	700	212	488	223	221	2	126	125	1	1	0	0
w odsetkach														
Prawomocnie skazani ¹ w 2010 r.	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
Osoby, które w latach 2010-2014 powróciły do przestępstwa²	25,8%	25,7%	35,4%	24,4%	21,9%	22,1%	10,9%	34,5%	35,1%	14,4%	2,9%	4,5%	7,9%	
Osoby, które powróciły do przestępstwa w roku:	pierwszym (2010)	50,3%	50,7%	38,4%	53,1%	47,9%	47,9%	55,7%	51,5%	51,4%	54,7%	33,3%	0,0%	33,3%
	drugim (2011)	26,3%	26,1%	24,8%	26,4%	26,7%	26,7%	27,6%	26,2%	26,2%	27,4%	0,0%	100,0%	33,3%
	trzecim (2012)	15,4%	15,2%	22,3%	13,9%	16,4%	16,5%	11,5%	14,8%	14,9%	8,9%	33,3%	0,0%	11,1%
	czwartym (2013)	7,0%	6,8%	12,4%	5,8%	7,7%	7,7%	4,0%	6,6%	6,6%	8,4%	0,0%	0,0%	22,2%
	piątym (2014)	1,1%	1,1%	2,1%	0,9%	1,2%	1,2%	1,1%	0,8%	0,8%	0,6%	33,3%	0,0%	0,0%

¹ Osoby wg czynu głównego, dla których uprawomocniły się orzeczenia sądu I instancji

² Osoby wg czynu głównego, dla których w ciągu 5-go roku poprzedzającego badanie uprawomocniły się orzeczenia sądu I instancji, i które od daty prawomocności orzeczenia sądu w ciągu 5 lat ponownie popełniły przestępstwo co najmniej jeden raz; obliczenia wykonano biorąc pod uwagę datę popełnienia przestępstwa

Część II.

Poniżej zaprezentowano dane statystyczne dotyczące osób skazanych w latach 2009 – 2014 w warunkach recydywy szczególnej, tj. wg art. 64 § 1 i art. 64 § 2 Kodeksu karnego.

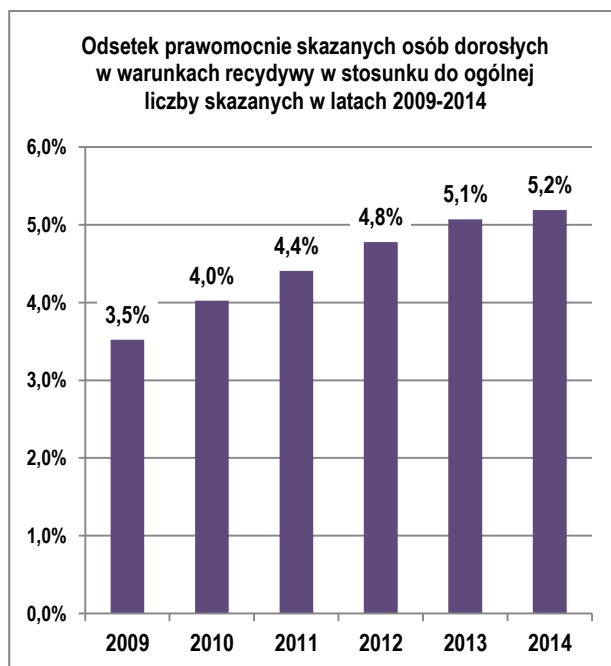
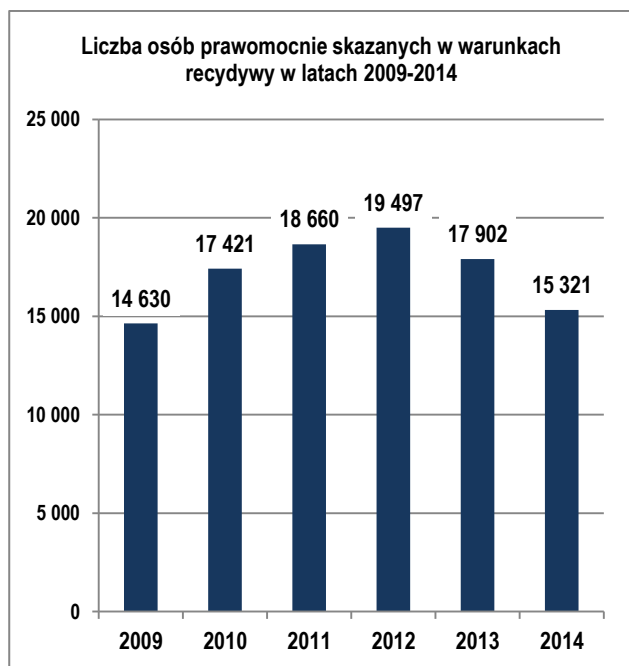
W części tej zastosowano inną metodykę prezentacji powrotności do przestępstwa. O ile w części I bazowymi są lata 2009 i 2010 i badana jest powrotność w kolejnych 5 latach, to w części II liczby dla poszczególnych lat mówią ile osób skazano w tym roku w warunkach recydywy szczególnej, bez względu na to kiedy popełnione zostało poprzednie przestępstwo.

Od roku 2009 do roku 2012 odnotowywano stały wzrost bezwzględnej liczby recydywistów, podczas gdy od roku 2013 następuje jej spadek. W całym badanym okresie wzrasta natomiast odsetek recydywistów w stosunku do ogólnej liczby skazanych osób. W 2009 było to 3,5%, a w 2014 – już 5,2%.

Opracowanie zawiera jedynie dane ogólne. Szczegółowe informacje na ten temat zamieszczone są na portalu *Informator Statystyczny Wymiaru Sprawiedliwości* pod adresem <http://www.isws.ms.gov.pl/> oraz dostępne są w siedzibie Wydziału Statystycznej Informacji Zarządczej.

Tabl. 2. Prawomocnie skazane osoby dorosłe (w tym recydywiści) w latach 2009 – 2014

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014
OGÓŁEM SKAZANI	415 272	432 891	423 464	408 107	353 208	295 353
w tym recydywiści - razem	14 630	17 421	18 660	19 497	17 902	15 321
art. 64 § 1	12 964	15 574	16 682	17 581	16 146	13 645
art. 64 § 2	1 666	1 847	1 978	1 916	1 756	1 676

opracowanie:
gł. specjalista
/-/ Robert Bieluga

Naczelnik Wydziału
Statystycznej Informacji Zarządczej
/-/ Justyna Kowalczyk